

President of Ukraine dated July 22, 1998, No. 810/98]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 21 [in Ukrainian].

15. Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini : rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 01.04.2014 № 333-r [On Approving the Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of Power in Ukraine: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated April 1, 2014, No. 333-p]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 30, article 831 [in Ukrainian].

16. Pro chervovi zakhody shchodo dalshoho zdiisnennia administratyvnoi reformy v Ukraini : ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29.05.2001 № 345/2001 [On the next steps for further implementation of administrative reform in Ukraine: Presidential Decree dated 29.05.2001 No. 345/2001]. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, 22, article 985 [in Ukrainian].

17. Pukhtetska A. A. (2010). *Yevropeyskyi administratyvnyi prostir i pryntsyyp verkhovenstva prava [European administrative space and the rule of law principle]*. K. : Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].

18. Selivanov V.M. (2004). Liudskyi vymir polityky transformatsii derzhavnoho upravlinnia v Ukraini [Human Dimension of the Transformation of Public Administration in Ukraine]. *Pravo Ukrainy – The law of Ukraine*, 10, 4-10 [in Ukrainian].

19. Stetsenko S.H. (2011). *Administratyvne pravo Ukrainy [Administrative Law of Ukraine]*. K. : Atika [in Ukrainian].

20. Hnydiuk N, Novak-Far A., Hontsiash Ya., Rodiuk I. (2003). *Mekhanizmy koordynatsii yevropeiskoi polityky : praktyka krain-chleniv ta krain-kandydativ [Mechanisms for coordinating European politics: the practice of member countries and candidate countries]* K.: Milenium, [in Ukrainian].

21. Mosov S. P. (2011). *Teoretychni aspekty derzhavnoho upravlinnia [Theoretical aspects of public administration]*. Chernivtsi: Tekhnodruk [in Ukrainian].

22. Koliushko I., Tymoshchuk V. (2005). *Reforma publichnoi administratsii v Ukraini : Proekty kontseptsii ta zakoniv [Public Administration Reform in Ukraine: Concept and Law Projects]*. K. : Tsentr polityko-pravovykh reform [in Ukrainian].

23. Mikhrovska M. S. (2011). Derzhavne upravlinnia ta publichna administratsiia : shliakh do demokratii. [Public Administration and Public Administration: The Way to Democracy]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka – Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 87, 90-93 [in Ukrainian].

24. Tymoshchuk V. (2003). *Administratyvna protsedura ta administratyvni posluhy. Zarubizhnyi dosvid i propozytsii dlia Ukrainy [Administrative procedure and administrative services. Foreign experience and suggestions for Ukraine]*. K.:Fakt [in Ukrainian].

25. Shkolyk A. M. (2007). *Porivnialne administratyvne pravo [Comparative administrative law]*. L.:ZUKTs [in Ukrainian].

26. Korzhenko V. V., Meltiukhova N. M. (2011). *Publichne administruvannia v Ukraini [Public administration in Ukraine]*. Kh. : Mahistr [in Ukrainian].

27. Kolomoiets T. O. (2011). *Administratyvne pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs [Administrative Law of Ukraine. Academic course]*. K. : Yurinkom Inter [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 17.09.2018

УДК 342.9

Матвійчук Анатолій Васильович,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правосуддя юридичного факультету

Державного університету інфраструктури та технологій

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОЇ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті міститься дослідження формально-правових підходів до категорії державна регуляторна політика в сфері економіки з позиції суспільних відносин у сфері діяльності суб'єктів господарювання. У процесі дослідження аналізуються підходи до категорії регуляторна політика, пропонується аналіз даної категорії з позиції теорії адміністративного права. Формується науковий базис для подальших досліджень категорії державна регуляторна політика.

Ключові слова: регулювання, регуляторна політика, економіка, суб'єкт господарювання.

Matviychuk A. CONCEPTUAL PRINCIPLES OF STATE REGULATORY POLICY

The article contains the study of formal legal approaches to the category of state regulatory policy in the field of

Випуск 5. 2018

© А.В.Матвійчук, 2018

economics from the standpoint of social relations in the field of business entities. In the course of the research the approaches to the category of regulatory policy are analyzed, the analysis of this category from the position of the theory of administrative law is proposed. A scientific basis for further research is being made on the state regulatory policy.

Key words: regulation, regulatory policy, economy, subject of management.

Постановка проблеми. В сучасних науках адміністративного, екологічного, транспортного, господарського права однієї з найбільш досліджуваних категорій є категорія «регулювання» та «регулятивна політика». Це пов'язано із низкою причин, серед яких головною виступає проблема формування впливу використання економічного потенціалу держави з метою досягнення максимального ефективного стану економіки України. Але разом з тим потрібно констатувати суттєвий науковий момент: відсутність сформованої прикладної бази таких досліджень.

Дослідження категорії регулятивна політика у сучасних правових науках впливає із двох аспектів: перший формування і класифікація сучасних нормативних джерел права, що регламентують регулятивну діяльність держави та другий аспект – організаційний, його базисом є дослідження впливу регулювання економіки в державі на стан конкретних суспільних відносин, що охороняються нормами права (наприклад, діяльність державних і казенних підприємств, стан підприємницької свободи, рівень податкового тиску).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі проблемні питання щодо формування категорії регулятивна політика з позиції адміністративного права досліджували такі вчені як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, М.І. Ануфрієв, І.В. Арістова, Н.О. Армаш, О.М. Бандурка, О.О. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.Т. Білоус, І.Л. Бородін, І.С. Братков, Д.О. Безубов, Н.П. Бортник, В.М. Гарашук, І.П. Голосніченко, В.Л. Грохольський, Є.В. Додін, В.О. Заросило, Р.А. Калюжний, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, С.Ф. Константинов, В.В. Конопльов, О.В. Копан, Б.А. Кормич, М.В. Корнієнко, О.В. Кузьменко, В.І. Курило, М.Н. Курко, В.А. Ліпкан, О.А. Мартиненко, О.А. Музика-Стефанчук, В.І. Олефір, О.І. Остапенко, В.П. Петков, А.М. Подоляка, Т.О. Проценко, Л.А. Савченко, І.М. Сопілко, А.А. Стародубцев, А.І. Стахов, М.М. Тищенко, В.К. Шкарупа, І.М. Шопіна, Х.П. Ярмачі, О.Н. Ярмиш та ін.

Сучасний стан адміністративно-правового регулювання регуляторної політики в сфері економіки умовно можливо розділити на декілька основних напрямів: перший пов'язаний з проблемою забезпечення стану регуляторної політики в економіці держави як прикладної проблеми адміністративного права в аспекті уніфікації принципів, форм, методів і функцій забезпечення регуляторної політики (представниками даного напрямку є Н.О. Армаш, Д.М. Бахрах, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко та інші), другий напрям визначає регуляторну політику як частину національної безпеки та інформаційного права (представниками даного напрямку є В.Ліпкан, С.Г. Ситнік, В.К. Олуйко, І.М. Сопілко, Б.А. Кормич, К.І. Беляков та інші), третій напрям визначає проблему регуляторної політики як елемент поліцейської та міжнародної діяльності (В.О. Заросило, Н.П. Бортник, В.І. Олефір) та четвертий напрям окреслює проблему регуляторної політики в векторі забезпечення в цьому процесі прав і свобод людини і громадянина (А.М. Подоляка, І.Л. Бородін, М.Н. Курко та інші).

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є формування науково-прикладної та теоретичної бази для дослідження категорії регуляторної політики з позиції адміністративної науки та систематизації позицій формально-правового підходу до категорії регулювання як елементу господарської діяльності держави.

Виклад основного матеріалу. Державна регуляторна політика є частиною загальної політики України. Вона має бути спрямована на забезпечення умов сталого економічного зростання та вдосконалення механізмів державного управління.

Державна регуляторна політика — це постійний та послідовний курс органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, спрямований на впровадження оптимального державного управління в економічній та соціальній сферах. Державна регуляторна політика спрямована на зменшення втручання органів виконавчої влади та місцевого самоврядування у діяльність суб'єктів господарювання, усунення правових адміністративних, економічних та організаційних перешкод у розвитку господарської діяльності.

Метою державної регуляторної політики є забезпечення ефективного впливу держави на економічні й соціальні процеси, оптимізації адміністративно-правового регулювання економічних відносин. Вплив державного регулювання здійснюється на основі встановлення і дії таких принципів, за яких процес створення нового регуляторного акта максимально відповідав би потребам суспільства і підтримувався адекватними заходами державного забезпечення.

Регуляторним актом є будь-який офіційний письмовий документ, прийнятий уповноваженим на це органом у визначеній формі та за встановленою процедурою, який регулює суспільно-економічні відносини шляхом встановлення правил поведінки об'єктів цих відносин. Здійснення державної регуляторної політики має забезпечувати: відповідність державного регулювання вимогам ринкових відносин; прозорість, послідовність та передбачуваність рішень органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо регуляторних актів; впровадження нових регуляторних актів тільки після проведення всебічного аналізу їх потенційної ефективності у досягненні поставлених цілей та можливого впливу на економічне середовище в Україні; періодичне відстеження

ефективності та наслідків упровадження існуючих регуляторних актів і заходів, здійснених у рамках їх реалізації; запровадження процедур публічного обговорення з приводу розробки та прийняття регуляторних актів; узгодження дій усіх центральних та місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; звітування органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо виконання державної регуляторної політики; запровадження дисциплінарної та адміністративної відповідальності державних службовців за невиконання регуляторних актів та порушення встановлених процедур.

В адміністративному праві визначено, що здійснення регуляторної політики в Україні має базуватися на таких загальних принципах, як: гуманізм — методи регулювання мають закріплювати й охороняти соціальні умови, необхідні для здійснення та захисту основних прав людини; демократизм — до участі у правотворчості слід залучати найширші верстви громадян та їх різноманітні об'єднання; законність — методи регулювання мають прийматися виключно компетентними органами в межах їхніх повноважень, з дотриманням установленої процедури, відповідно до змісту Конституції України та інших законів держави; науковість — методи регулювання мають відповідати досягнутому рівню розвитку суспільства, реальним соціальним умовам та враховувати можливості використання новітніх досягнень науки і техніки [1, с.221].

Розробка та впровадження будь-якого регуляторного акта має відповідати таким принципам: необхідності, що передбачає обґрунтування доцільності державного втручання у сфері, де регуляторний акт пропонується, і докази того, що існуюча проблема вирішується введенням державного регулювання; ефективності, яка полягає в аналізі вигод від регулювання акта, в дослідженні того, чи обґрунтованими є витрачені суб'єктами господарської діяльності, громадянами та державою кошти і чи регуляторний акт є найефективнішим з усіх можливих альтернатив досягнення поставленої мети; справедливості, котра забезпечує рівноправність усіх суб'єктів господарської діяльності. Стягнення мають адекватно відповідати обсягові заподіяної шкоди; послідовності, що встановлює, наскільки регуляторний акт узгоджується з основними положеннями державної регуляторної політики, іншими проголошеними законодавчими та регуляторними актами, унеможливорює дублювання; прозорості, яка дає змогу забезпечити чіткість, послідовність, зрозумілість регуляторного акта, його виконувальність. Прозорість дає можливість відстежувати виконання регуляторного акта, допомоги і заохочення його виконання суб'єктами господарської діяльності. Має бути наявною і загальнодоступною повна інформація про законодавчі та інші регуляторні акти, порядок їх виконання; простоті, яка полягає в тому, що регуляторні акти мають бути простими за змістом, не містити положень, що допускають двозначні тлумачення, у громадян і підприємців не повинно виникати труднощів із розумінням положень регуляторних актів.

Як зазначає О.Ф. Андрійко, державна регуляторна політика спрямовується на істотне удосконалення практики регулювання діяльності суб'єктів, перегляд існуючих регуляторних актів на предмет їх доцільності в нових економічних умовах, удосконалення нормативно-правової бази в економічній і соціальній сферах [2, с.67].

Важливо забезпечити систематичне відстеження ефективності впровадження регуляторних актів, оцінювання економічних і соціальних наслідків від прийнятих регуляторних актів. Необхідним є встановлення обов'язкових правил та єдиної процедури, які забезпечували б незворотність та послідовність державної регуляторної політики.

Державна регуляторна політика відкриває нові методичні та практичні підходи до оптимізації та послідовності, передбачуваності й стабільності відносин держави із суб'єктами господарської діяльності в ринковому середовищі. Вона охоплює всі сфери державного регулювання діяльності суб'єктів господарської діяльності [3, с.34].

Законодавчі й регуляторні акти, які встановлюють обов'язки та зачіпають права, свободу і законні інтереси громадян і суб'єктів господарської діяльності, насамперед передбачають: правила та процедури щодо входження на ринок та виходу з нього суб'єктів господарської діяльності, їх створення та ліквідації; дозвільна система на впровадження певного виду господарської діяльності; правила та процедури, що регламентують певні види діяльності; контроль за безпекою та якістю продукції; контроль за обов'язковими платежами до бюджетів і державних цільових фондів; правила щодо обсягу та процедур подання обов'язкової звітності; регулювання цін; антимонопольне регулювання; контроль та обмеження щодо грошових та товарних потоків (включаючи інвестиційну та зовнішньоекономічну діяльність); регулювання зайнятості і використання трудових ресурсів. У зв'язку з цим державна політика має стосуватися змісту регуляторних актів на предмет їх відповідності принципам державної регуляторної політики.

Згідно із Господарським кодексом України держава для реалізації економічної політики, виконання цільових економічних та інших програм економічного і соціального розвитку застосовує різноманітні засоби і механізми регулювання господарської діяльності.

Основними засобами регулюючого впливу держави на діяльність суб'єктів господарювання є: а) державне замовлення, державне завдання; б) ліцензування, патентування і квотування; в) сертифікація та стандартизація; г) застосування нормативів і лімітів; д) регулювання цін і тарифів; е) надання інвестиційних, податкових та інших пільг; з) надання дотацій, компенсацій, цільових інновацій та субсидій [4, с.43].

Умови, обсяги, сфери та порядок застосування окремих видів засобів державного регулювання

господарської діяльності визначаються Господарським кодексом, іншими законодавчими актами, а також програмами економічного і соціального розвитку. Встановлення та скасування пільг і переваг у господарській діяльності окремих категорій суб'єктів господарювання здійснюються відповідно до цього Кодексу та інших законів.

Як зазначає сучасний класик адміністративного права Н.О. Армаш, держава використовує безліч форм впливу і механізмів для безпосереднього або опосередкованого впливу на суб'єктів підприємницької діяльності, в яких проявляються різноманітні аспекти державного впливу на неї, що включають сприяння підприємству, планування, регулювання. В усіх цих процесах значної уваги набуває проблема керівних кадрів та ролі керівника [5, с.77].

Крім того, держава у взаємовідносинах із підприємцями може виступати покупцем, власником, менеджером економіки. Регулювання застосується у відповідь на необхідність захисту суспільних інтересів від зловживань і порушень з боку суб'єктів підприємницької діяльності і для захисту суб'єктів підприємства від порушень їх прав іншими підприємцями. Не можна заперечувати, що є суб'єкти підприємницької діяльності, які для досягнення мети одержання прибутку не обтяжені етичними або правовими проблемами, ними керує лише бажання швидко отримати прибуток. У цих ситуаціях державне регулювання є засобом коригування певних шкідливих результатів підприємницької діяльності з метою забезпечення економічної безпеки держави [6, с.78].

Хоча державне регулювання підприємницької діяльності ґрунтується на законодавстві, однак не вичерпується ним, оскільки це складний процес, що охоплює комплекс різних організаційно-правових засобів. Організаційний аспект державного регулювання виявляється в створенні певних державних органів і наділенні їх відповідними повноваженнями для цілеспрямованого впливу на економічні відносини та підприємницьку діяльність [7, с.89].

Важливе значення в здійсненні державного регулювання господарської діяльності, у тому числі підприємства, має Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 р. (далі — Закон).

Цей Закон визначає правові та організаційні засади реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності — це напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України. Принципами державної регуляторної політики є: 1) доцільність — обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми; - адекватність — відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив; - ефективність — забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимального можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави; - збалансованість — забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави; - передбачуваність — послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності; - прозорість та врахування громадської думки — відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності.

Висновки. Отже, згідно з проведеним аналізом можемо виділити такі основні ознаки сучасного стану правового забезпечення регуляторна політика: загальність (діяльність із забезпечення регуляції економіки є обов'язковою для всіх учасників суспільних відносин в сфері господарювання); суб'єктне спрямування — регуляція спрямована на специфічних суб'єктів економіки; ситуаційність — проміжок часу в період якого держава повинна забезпечувати економічну безпеку; функціональність — регуляція як функція діяльності органів виконавчої влади; цілепокладання — основа існування суспільства в сфері діяльності суб'єктів господарювання; наочність — відсутність економічної загрози у практичній площині функціонування суспільства, що має час і місце.

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право України: Академічний курс: підручник у 2 т. Т. 1. Загальна частина / ред. кол.: В. Б. Авер'янов (голова). К.: Юрид. думка, 2007. 592 с.
2. Андрійко О.Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади. К.: Наукова думка, 2004. 299 с.

3. Рябченко О. П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти. Х., 1999. 299 с.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: підруч. для вузів / І. В. Багрова, Н. І. Редіна, В.С.Власик, О. О. Гетьман. Д. : ДДФЕІ, 2002. 580 с.
5. Керівник органу виконавчої влади: адміністративно-правовий статус: Монографія. Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2006. 180 с.
6. Адміністративне право України: навчальний посібник / Безzubов Д.О., Заросило В.О., Подоляка А.М. та інші. К. МАУП: ТОВ «МП Леся», 2013. 256 с.
7. Безzubов Д.О. Публічне адміністрування у сфері забезпечення економічної безпеки. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: Зб. наук. пр. К.: НАУ, 2018. № 2 (47). С.121-127.

REFERENCES

1. Averianov V. B. (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy: Akademichnyi kurs [Administrative Law of Ukraine: Academic Course]*. K.: Yuryd. Dumka [in Ukrainian].
2. Andriiko O.F. (2004). *Derzhavnyi kontrol v Ukraini: orhanizatsiino-pravovi zasady [State control in Ukraine: organizational and legal principles]*. K.: Naukova dumka [in Ukrainian].
3. Riabchenko O. P. (1999). *Derzhava i ekonomika: administratyvno-pravovi aspekty [State and economy: administrative and legal aspects]*. X. [in Ukrainian].
4. Bahrova I.V., Redina N.I., Vlasyk V.Ie. Hetman O.O. (2002) *Zovnishnoekonomichna diialnist pidpriemstv [foreign economic activity of enterprises]*. D. : DDFEI[in Ukrainian].
5. *Kerivnyk orhanu vykonavchoi vlady: administratyvno-pravovyi status: Monohrafiia [Head of executive body: administrative and legal status: Monograph]*. (2006). Zaporizhzhia: HU «ZIDMU»
6. Bezzubov D.O., Zarosylo V.O., Podoliaka A.M. (2013). *Administratyvne pravo Ukrainy: navchalnyi posibnyk [The administrative law of Ukraine: a manual]*. K. MAUP: TOV «MP Lesia» [in Ukrainian].
7. Bezzubov D.O. (2018). *Publichne administruvannia u sferi zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky [Public administration in the field of economic security]*. Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seria: Yurydychnyi visnyk «Povitriane i kosmichne pravo» – Scientific works of the National Aviation University. Series: Law Gazette "Aerospace and Space Law", 2(47), 121-127 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 24.09.2018

УДК 342.9

Окопник Олена Миколаївна,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри галузевого права
та правоохоронної діяльності
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка
olenaokopnik@gmail.com

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ШТРАФУ ЗА АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття присвячена актуальним питанням сьогодення, адже порядок визначення розміру штрафів викликає багато дискусій як серед науковців, так і серед правоохоронних органів, що розглядають справи про адміністративні правопорушення та визначають штраф як вид покарання за скоєний проступок.

Штраф – найбільш поширений вид адміністративного стягнення майнового характеру. Він накладається на правопорушників в адміністративному або судовому порядку у випадках і межах, передбачених актами вищих органів державної влади і управління. Розмір штрафу визначається переважно щодо офіційно встановленого розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян або, в окремих випадках у кратному розмірі до вартості проїзду або товару.

Чинне законодавство у частині визначення розміру штрафу є досить недосконалим, існує з численними недоліками та суперечностями, які на даному етапі існування України необхідно ліквідувати – беручи до уваги факт підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та необхідність адаптувати вітчизняне законодавство до Європейських стандартів.